

İşitme Engelli Sporcuların Boş Zaman Tutumlarının İncelenmesi

Didem Gülçin KAYA¹, Gülay ELİTOK², Rifat YAĞMUR³

ÖZET

Amaç: Boş zaman bireylerin gelişimlerine katkı sağladığı gibi özel bireylerin de gerek fiziksel ve psikolojik gerekse terapötik açıdan desteklenmesine olanak sağlamaktadır. İşitme engelli bireylerin de yaşam kalitelerinin artması, toplumsal entegrasyonun sağlanması, sosyal becerilerin iyileştirilmesi için boş zaman tutumları önem arz etmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı işitme engelli sporcuların bazı değişkenler bakımından boş zaman tutumlarının incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Yöntem: Araştırmada, genel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırma grubunu, 66'sı kadın 63'ü erkek olmak üzere toplam 129 işitme engelli sporcu oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında "Boş Zaman Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Veri analizi olarak, demografik özellikleri belirlemede tanımlayıcı istatistiklerden; ilişkisiz ölçümlerde ortalama puanların karşılaştırılması için Varyans analizinden (tek yönlü ANOVA, bağımsız örneklem t-testi), anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD testinden yararlanılmıştır.

Bulgular: Elde edilen bulgulara göre, aylık gelir düzeyi 18.501,00 Türk lirası (tl) ve üzerinde olan işitme engelli sporcuların boş zaman aktiviteleri ile ilgilenmekten keyif duydukları tespit edilmiştir. Asgari ücret ve altında gelir elde eden işitme engelli sporcuların ise boş zaman aktivitelerine daha fazla yöneldikleri belirlenmiştir.

Sonuç: Sonuç olarak yaş, cinsiyet ve işitme düzeylerine göre bir farklılık görülmesi de işitme engelli sporcuların boş zaman tutumlarının yüksek düzeyde olduğu kaydedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boş zaman, İşitme engeli, Spor, Tutum

ABSTRACT

Examination of Leisure Attitudes of Hearing-Impaired Athletes

Purpose: Leisure time not only contributes to the development of individuals but also allows special individuals to be supported physically, psychologically, and therapeutically. Leisure attitudes are important for increasing the quality of life of hearing-impaired individuals, ensuring social integration, and improving social skills. Here, it aims to examine the leisure attitudes of hearing-impaired individuals regarding some variables. This study examines the leisure attitudes of hearing-impaired individuals regarding some variables.

Method: The general screening model was adopted. The research group consisted of 129 hearing-impaired athletes, 66 female and 63 males. "Leisure Attitude Scale" was used to analyze the data. As data analysis, descriptive statistics were used to determine demographic characteristics, analysis of variance in unrelated measurements (one-way ANOVA, independent sample t-test), and LSD test to determine which groups had a significant difference.

Results: According to the findings, it was determined that hearing-impaired athletes with a monthly income level of 18.501 Turkish lira and above enjoyed being interested in leisure activities. It has been determined that hearing-impaired athletes who earn minimum wage and below are more inclined to leisure activities

¹ Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara/TÜRKİYE. ORCID: 0000-0001-7319-289X, didemkemec@gmail.com, Sorumlu Yazar.

² Afyon Kocatepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Afyonkarahisar/TÜRKİYE. ORCID:0009-0009-3846-5990, gulyeltk@gmail.com

³ Afyon Kocatepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Afyonkarahisar/TÜRKİYE. ORCID: 0000-0002-3441-8419, ryagmur@aku.edu.tr

Conclusion: As a result, although there was no difference according to age, gender, and hearing levels, it was noted that the leisure attitudes of hearing-impaired athletes were at a high level.

Keywords: Leisure, Hearing-impairment, Sports, Attitude

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne göre; 2010 yılı nüfus tahminleri kapsamında engelli bireylerin Dünya nüfusunun yaklaşık olarak %15'ini oluşturduğu öngörülmektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2011). 2011 yılı itibarıyla sözü edilen oranın, tahmini olarak 360 milyonun orta ya da ileri veya yetersizlik boyutunda işitme engeline sahip olduğu belirtilmektedir (World Health Assembly, 2017). Şu an için en güncel olarak nitelendirilebilen, 2018 WHO rakamlarına göre de 466 milyon insanın ya da dünya nüfusunun %6,1'inin işitme engelli olduğu ve 2030 yılında bu rakamın 630 milyona, 2050 yılında ise 900 milyonun üzerine çıkacağı tahmin edilmektedir (Davis ve Hoffman, 2019).

İşitme engeli; işitme duyarlılığının bireyin gelişim, uyum ve iletişim açısından görevlerini yeterli düzeyde yerine getirememesi durumu olarak tanımlanır (Atay, 1999). İşitme duyarlılığı ise doğum öncesi, doğum sırası ya da doğum sonrasında çeşitli nedenlere bağlı olarak farklılık gösterebilir (Özsoy, 1985). Genetik nedenlerden, doğum sırasında gelişen komplikasyonlardan, bulaşıcı hastalıklardan, kronik rahatsızlıklardan, ilaç kullanımı veya aşırı gürültüye maruz kalma durumundan oluşabilir (World Health Organization, 2018). Birey, işitme sistemindeki bazı nedenlerden dolayı uyarıyı normalin altında algılar ya da hiç algılayamaz (Çakır ve ark., 2013). Bu bağlamda, işitme kaybı desibele yani işitme şiddetine göre hafif dereceden çok ileri dereceye kadar 6 farklı derece aralığında sınıflandırılır (Hallahan ve Kauffman, 2000). İşitme engelli olan birey, sesleri işitememesi nedeniyle dil gelişiminde ve bu durumu takiben iletişim kurmada zorluklar yaşar (Ekşioğlu, 1999). Dolayısıyla sosyal uyum sürecinde ve davranışlarını yönetmede zorluk çekebilir (Aral ve Gürsoy, 2007). Ancak sportif etkinliklerle bireylerin topluma uyum sağlamaları kolaylaştırılabilir ve sosyalleşmelerine olanak tanınmış olur (Dunn ve Fait, 1997). Can ve ark., (2020) sporun rekreatif bir uğraşı olarak yapılması durumunda fiziksel uygunluk ve fiziksel aktivite düzeylerinde gelişim sağlayacağını ifade etmiştir. İlhan ve ark., (2012) ise sporun sosyalleşme üzerinde önemli derecede etkili olduğunu bildirmiştir. Bu bağlamda spor branşlarının, fiziksel aktivitenin ve boş zaman faaliyetlerinin engelli bireyler üzerindeki etkilerinin oldukça önemli olduğu görülmüştür.

Bu araştırmanın odak noktası olan boş zaman terimi; Latince izin, onay ve mübah anlamına gelen "licere" kökünden gelmiştir. "Licere", Fransızcaya boş vakit, fırsat tanınma ya

da serbest olmak anlamına gelen “loisir”, İngilizceye ise boş vakit manasında “leisure” olarak geçmiştir (Kando, 1975; Torkildsen, 1999). Boş zaman kavramı, insanların çalışma zamanı dışında kalan ve para kazanma amacı gütmeyen zaman olarak tanımlanır (Argan, 2007). Başka bir ifadeyle, bireyin özgür olarak kullanabileceği süre, yaşam kalitesinin artmasını sağlayan, doyum duygusunu artırarak memnuniyet yaratan, eğlenceye yönelik özel bir alan olarak nitelendirilir (Karaküçük, 2019; Özşaker, 2012). Godbey (1990) de boş zamanı; zaman, aktivite, varoluş ve ruhsal boyut olarak dörde ayırır. İnsan yaşamının bazı zamanlarında özgür olarak ve istenilen şekilde bir uğraşının ele alınması “zaman”, bireyin kendini geliştirmesi, dinlenmesi ve eğlenmesi, toplumsal hayata uyum sağlaması vb. nedenlerle etkinliklere katılımı “aktivite”, bireyin bağımsız olarak geçirdiği zaman diliminde kapsamlı olarak düşünebilmesi, acele etmemesi ve sakin, durağan kalabilmesi “varoluş”, bireylerin özdenetim ve kontrollerini sağladıkları, içsel olarak özgür oldukları zaman dilimini ise “ruhsal” boyut olarak açıklar. Boş zaman tutumu ise bireylerin iş yaşamı dışında kalan, özgür ve istekli zamanlarına yönelik yaptıkları ya da yapabilecekleri etkinliklerle ilgili duygu, düşünce, davranış, deneyim ve anılarına ilişkin olumlu ve olumsuz tepkileri olarak ifade edilir (Teaff ve ark., 1975).

Engelli bireylerin toplumsal entegrasyonunun sağlanmasında, fiziksel, zihinsel ve ruhsal boyutta gelişimlerinin desteklenmesinde sportif etkinliklerin olumlu etkilerinin olduğu ortaya konmuştur (De Moor ve ark., 2006; Eichsteadt ve Lavay, 1995). Engelli bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini destekleyen etkili yöntemler arasında danslar, oyunlar, egzersizler, onlara özel tasarlanmış bireysel veya grup aktiviteleri yer almaktadır (Gülünay ve ark., 2019). İşitme engelli bireylerin de bilişsel yetenekleri ve motor becerilerini geliştirebilmeleri ve fiziksel açıdan daha aktif bir yaşam sürdürebilmeleri için sportif faaliyetlere yönelmeleri, fiziksel aktivite yapmaları ya da boş zaman etkinliklerinden yararlanmaları önerilmektedir (Akınoğlu ve Kocahan, 2019; Chen ve ark., 2018). Normal gelişim gösteren bireylerde olduğu gibi gerek fiziksel ve psikolojik gerekse terapötik açıdan boş zamanın özel bireylerin gelişimine de katkı sağladığı düşünülmektedir. İşitme eksikliğinin giderilebilmesi ya da minimum düzeye indirgenmesi, yaşam kalitesinin artırılarak toplumsal entegrasyonun sağlanması, iletişim becerileri ile sosyal becerilerin iyileştirilmesi, özgüven ve özbenlik gibi duyguların geliştirilmesi açısından boş zaman tutumları önemli bir yer edinmektedir. Yapılan araştırmaların birçoğunda da özellikle işitme engelli çocuklarda denge ve koordinasyon bozukluklarının önlenmesi ya da minimize edilebilmesi, temel motorik becerilerin gelişmesi için egzersizlerin, fiziksel aktivitenin, hareket eğitiminin ya da boş

zaman etkinliklerinin önemi vurgulanmaktadır (Karakoç ve Karahüseyinoğlu, 2019; Yıldız ve Gürsel, 2008). Alanyazında boş zaman tutumuna yönelik çeşitli araştırmalar olmasına karşın (Binbaşıoğlu ve Tuna, 2014; Kaya ve Sarı, 2018; Korkutata ve Özavci, 2022; Pala ve ark., 2015) işitme engelli sporcuların boş zaman tutumlarının incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda en az bir spor branşı ile ilgilenen, fiziksel aktivite ya da rekreatif etkinliklere katılım gösteren işitme engelli sporcuların boş zaman tutumlarının ele alınması ve yapılan etkinliklerin işitme engelli bireyler üzerindeki etkisinin ortaya konması önem arz etmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, işitme engelli sporcuların bazı değişkenler kapsamında boş zaman tutumlarının incelenmesi olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Betimsel olan bu araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya bugün ortaya çıkan bir durumu var olduğu gibi betimleyen, öğrenme süreçlerinin gelişmesini sağlayan ve bireyde beklenen istendik davranışları ele alan süreçlerin tümü olarak ifade edilmektedir. Genel tarama modeli ise çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak için evrenin tümünün veya ondan alınacak bir grup örneğin ya da örneklemin üzerinde yapılan taramalar olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2009).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu, en az bir spor branşında lisansı olan ve aynı zamanda günlük hayatına fiziksel aktivite yaparak, rekreatif etkilere katılarak devam eden 18-60 yaş arası işitme engelli bireyler oluşturmuştur. Bu bağlamda, Ankara ilinde işitme engelli bireylere yönelik kurs ve eğitim programları olan kurumlarda eğitim alan 18-60 yaş aralığındaki 129 işitme engelli birey araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Ayrıca aylık gelir düzeyi değişkeni açısından 2023 Ocak verileri kapsamında asgari ücret 8.506 Türk lirası (tl) 80 kuruş olarak dikkate alınarak değişken aralıkları belirlenmiştir.

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan işitme engelli bireylerin 109'u (%84,5) genç yetişkinlik, 20'si (%15,5) yetişkinlik dönemindedir. Ayrıca 66'sı (%51,2) kadın, 63'ü (%48,8) erkektir. İşitme engelli bireylerin aylık gelir düzeyleri incelendiğinde, 38 kişinin (%29,5) asgari ücret ve altı, 37 kişinin (%28,7) 8.507,00-13.500,00 tl aralığında, 22 kişinin (%17,1) 13.501,00-18.500,00 tl aralığında ve 32 kişinin (%24,8) 18.501,00 tl ve üzerinde kazanç sağladığı görülmüştür. Katılımcıların işitme kaybı dereceleri ele alındığında ise 52'sinin

(%40,3) 16-25 desibel (dB) çok hafif düzeyde, 11'inin (%8,5) 26-40 dB hafif düzeyde, 15'inin (%11,6) 41-55 dB orta düzeyde, 22'sinin (%17,1) 56-70 dB orta ileri düzeyde, 14'ünün (%10,9) 71-90 dB ileri düzeyde ve 15'inin (%11,6) 91 dB ve üzeri çok ileri düzeyde işittiği belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımı

Değişkenler	Düzye	n	%
Yaş	Genç Yetişkin	109	84,5
	Yetişkin	20	15,5
Cinsiyet	Kadın	66	51,2
	Erkek	63	48,8
Aylık Gelir Düzeyi	Asgari ücret ve altı	38	29,5
	8.507,00-13.500,00 tl	37	28,7
	13.501,00-18.500,00 tl	22	17,1
	18.501,00 ve üzeri tl	32	24,8
İşitme kaybı dereceleri	16-25 dB çok hafif	52	40,3
	26-40 dB hafif	11	8,5
	41-55 dB orta	15	11,6
	56-70 dB orta ileri	22	17,1
	71-90 dB ileri	14	10,9
	91 dB ve üzeri çok ileri	15	11,6
Toplam		129	100

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Verilerin toplanması iki aşamadan oluşmuştur. Birincisi “Kişisel Bilgi Formu” kapsamında ele alınan yaş, cinsiyet, aylık gelir düzeyi ve işitme kaybı derecelerini içermektedir. İkinci aşamada ise Ragheb ve Beard (1982) tarafından geliştirilen, Akgül ve Gürbüz (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan, geçerlik ve güvenilirliği yapılan “Boş Zaman Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Boş Zaman Tutum Ölçeği (BZTÖ)

5'li likert tipinde olan BZTÖ, 36 sorudan ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; duyuşsal, bilişsel ve davranışsal boyuttur. “Boş zaman aktiviteleri ile meşgul olduğumda zaman çok çabuk geçiyor” ile “Boş zaman aktivitelerim canlandırıcıdır” soruları duyuşsal alt boyuta, “Boş zaman aktiviteleri bireyler ve toplum için faydalıdır” ile “İnsanlar çoğunlukla boş zaman ilişkilerini boş zamanlarında geliştirirler” soruları bilişsel ve “Meşgulken bile boş zaman aktivitelerine katılırım” ile “Zamanım ve param yetse daha yeni boş zaman aktivitelerine katılırım” soruları da davranışsal alt boyuta örnektir.

Ölçek sorularının hesaplanmasında “Kesinlikle katılmıyorum (1) ile Kesinlikle katılıyorum (5) aralığında değerlendirme yapılmaktadır.

Türkçeye uyarlanan ölçeğin ölçek toplamı cronbach alpha değeri .97, duyuşsal alt boyut .92, bilişsel alt boyut .81 ve davranışsal alt boyut .91 olarak bildirilmiştir (Akgül ve Gürbüz,

2011). İşitme engelli sporcuların boş zaman tutumlarının ele alındığı bu çalışmada ise ölçek toplamı cronbach alpha değeri .96, duyuşsal alt boyut .91, bilişsel alt boyut .90 ve davranışsal alt boyut .90 olarak hesaplanmıştır.

Etik Beyan

Bu araştırma, 22.12.2022 tarih ve 2022/391 toplantı numarası ile Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararları kapsamında alınan Etik Kurul onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, google form aracılığıyla elde edilen verilerden hatalı veya eksik olduğu düşünülenler çıkarılarak veri seti oluşturulmuştur. Verilerin dağılımına bakmak amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmış ve Shapiro Wilk testinden yararlanılmıştır. İşitme engelli bireylerin boş zaman tutum ölçeğinden elde edilen verilerin -1.5 ile +1.5 arasında olduğu ve normal dağılım gösterdiği bulunmuştur (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu doğrultuda, işitme engelli bireylerin sosyodemografik özelliklerini yordayabilmek amacıyla frekans ve yüzde analizi, boş zaman tutumlarını belirlemek için ise t-testi ve tekyönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Ayrıca gruplar arasındaki farklılığın kaynağının tespit edilmesi için LSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi için ise Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 25.0 paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

Boş Zaman Tutumu Ölçeği'nden" elde edilen verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanarak değerlerin -1.5 ve +1.5 aralığında olduğu kaydedilmiştir. Dolayısıyla verilerin normal dağıldığı tespit edilmiş ve analizlere bu yönde devam edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 2. Katılımcıların yaş değişkenine göre boş zaman tutumlarına ilişkin t-testi sonuçları

Boş Zaman Tutumu	Yaş	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Duyuşsal alt boyutu	Genç Yetişkin	109	48,05	6,84	127	-,250	,804
	Yetişkin	20	48,55	8,33	23,920		
Bilişsel alt boyutu	Genç Yetişkin	109	48,01	7,32	127	-,685	,500
	Yetişkin	20	49,35	8,11	25,016		
Davranışsal alt boyutu	Genç Yetişkin	109	45,38	8,21	127	,818	,421
	Yetişkin	20	43,65	8,80	25,432		
Boş Zaman Tutum Ölçeği Toplam Puan	Genç Yetişkin	109	141,45	19,74	127	-,016	,987
	Yetişkin	20	141,55	23,52	24,161		

p>.05

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan işitme engelli sporcuların yaş değişkeni açısından boş zaman tutumu ölçeğine verdikleri cevaplara ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre boş zaman tutumlarına ilişkin t-testi sonuçları

Boş Zaman Tutumu	Cinsiyet	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Duyuşsal alt boyutu	Kadın	66	47,34	7,40	127	-1,296	,197
	Erkek	63	48,95	6,63	126,490		
Bilişsel alt boyutu	Kadın	66	48,04	7,90	127	-,280	,780
	Erkek	63	48,41	6,97	126,254		
Davranışsal alt boyutu	Kadın	66	44,63	8,82	127	-,673	,502
	Erkek	63	45,61	7,74	126,142		
Boş Zaman Tutum Ölçeği Toplam Puan	Kadın	66	140,03	21,64	127	-,829	,409
	Erkek	63	142,98	18,78	125,878		

$p>0,05$

Tablo 3'e göre, araştırmaya katılan işitme engelli sporcuların cinsiyet değişkeni açısından boş zaman tutumu ölçeğine verdikleri cevaplara ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 4. Katılımcıların aylık gelir düzeylerine göre boş zaman tutumlarına ilişkin one way anova sonuçları

Boş Zaman Tutumu	Aylık Gelir Düzeyi	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p
Duyuşsal alt boyutu	Asgari ücret ve altı	38	48,52	8,40	3	4,322	,006**
	8.507,00-13.500,00 tl	37	49,32	6,28	125		
	13.501,00-18.500,00 tl	22	43,45	5,95	128		
	18.501,00 ve üzeri tl	32	49,50	5,67			
Bilişsel alt boyutu	Asgari ücret ve altı	38	49,31	7,16	3	2,506	,062
	8.507,00-13.500,00 tl	37	48,97	7,42	125		
	13.501,00-18.500,00 tl	22	44,36	7,21	128		
	18.501,00 ve üzeri tl	32	48,71	7,41			
Davranışsal alt boyutu	Asgari ücret ve altı	38	46,73	8,36	3	3,107	,029*
	8.507,00-13.500,00 tl	37	46,37	7,59	125		
	13.501,00-18.500,00 tl	22	40,59	5,86	128		
	18.501,00 ve üzeri tl	32	44,84	9,52			
Boş Zaman Tutum Ölçeği Toplam Puan	Asgari ücret ve altı	38	144,57	21,56	3	3,974	,010**
	8.507,00-13.500,00 tl	37	144,67	18,98	125		
	13.501,00-18.500,00 tl	22	128,40	16,55	128		
	18.501,00 ve üzeri tl	32	143,06	19,75			

* $p<0,05$ ** $p<0,01$

Tablo 4'e göre, araştırmaya katılan işitme engelli sporcuların aylık gelir düzeyleri bakımından boş zaman tutumu ölçeğine verdikleri cevapların "duyuşsal" ($p<0,01$) ve "davranışsal" alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunurken ($p<0,05$); bilişsel alt boyut açısından anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Çoklu karşılaştırma (LSD) test sonuçları bağlamında, duyuşsal alt boyutta asgari ücret ve altı ($\bar{x}=48,52$), 13.501,00-18.500,00 tl ($\bar{x}=43,45$) ile 18.501,00 tl ve üzeri ($\bar{x}=49,50$) arasında 18.501,00 tl ve üzerinde aylık gelire sahip işitme engelli bireyler lehine; davranışsal alt boyutta asgari ücret ve altı ($\bar{x}=46,73$), 8.507,00-13.500,00 tl ($\bar{x}=46,37$) ile 13.501,00-18.500,00 tl ($\bar{x}=40,59$) arasında asgari ücret ve altında aylık gelire sahip işitme engelli bireyler lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Toplam ölçek puanına göre ise asgari ücret ve altı ($\bar{x}=144,57$), 8.507,00-13.500,00 tl ($\bar{x}=144,67$), 13.501,00-18.500,00 tl ($\bar{x}=128,40$) ve 18.501,00 tl ve üzeri ($\bar{x}=143,06$) arasında 8.507,00-13.500,00 tl gelire sahip olan katılımcılar lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların işitme düzeylerine göre boş zaman tutumlarına ilişkin one way anova sonuçları

Boş Zaman Tutumu	İşitme Düzeyi	n	\bar{X}	Ss	Sd	F	p
Duyuşsal alt boyutu	16-25 dB çok hafif	52	49,98	6,48	5	1,348	,249
	26-40 dB hafif	11	46,63	5,22	123		
	41-55 dB orta	15	46,13	6,20	128		
	56-70 dB orta ileri	22	47,40	7,56			
	71-90 dB ileri	14	46,14	6,47			
	91 dB ve üzeri çok ileri	15	47,73	9,80			
Bilişsel alt boyutu	16-25 dB çok hafif	52	49,94	7,39	5	1,527	,186
	26-40 dB hafif	11	47,09	6,44	123		
	41-55 dB orta	15	44,80	7,13	128		
	56-70 dB orta ileri	22	46,72	7,67			
	71-90 dB ileri	14	47,64	5,74			
	91 dB ve üzeri çok ileri	15	49,26	8,80			
Davranışsal alt boyutu	16-25 dB çok hafif	52	45,76	8,76	5	,434	,824
	26-40 dB hafif	11	44,90	4,34	123		
	41-55 dB orta	15	44,00	7,76	128		
	56-70 dB orta ileri	22	43,86	9,14			
	71-90 dB ileri	14	43,92	7,51			
	91 dB ve üzeri çok ileri	15	47,06	9,32			
Boş Zaman Tutum Ölçeği Toplam Puan	16-25 dB çok hafif	52	145,69	19,60	5	1,083	,373
	26-40 dB hafif	11	138,63	13,69	123		
	41-55 dB orta	15	134,93	18,34	128		
	56-70 dB orta ileri	22	138,00	21,62			
	71-90 dB ileri	14	137,71	18,10			
	91 dB ve üzeri çok ileri	15	144,06	26,89			

p>.05

Tablo 5'e göre, araştırmaya katılan işitme engelli sporcuların işitme düzeyleri açısından boş zaman tutumu ölçeğine verdikleri cevaplara ilişkin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

TARTIŞMA

Bu araştırmada, işitme engelli sporcuların “yaş, cinsiyet, aylık gelir düzeyi ve işitme kaybı dereceleri”ne göre boş zaman tutumları incelenmiştir. Ayrıca boş zaman etkinliklerinin

etkisinin yordanabilmesi ve boş zamana yönelik tutum düzeyinin tespit edilebilmesi için araştırma grubu, işitme engelli sporculardan oluşturulmuştur. Bu kapsamda elde edilen bulgular, alanyazındaki mevcut çalışmalarla desteklenmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın en çarpıcı sonucu, işitme engelli sporcuların boş zaman tutumlarının yüksek düzeyde tespit edilmesi olarak ifade edilebilir (Tablo 5). Nitekim işitme engelli bireylerin bir spor branşına, fiziksel aktiviteye ya da boş zaman etkinliklerine katılım göstermesinin boş zaman tutumlarını anlamlı şekilde etkilediği de kaydedilmiştir.

Araştırmaya katılan işitme engelli sporcuların yaş değişkeni açısından boş zaman tutumlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 2). Ancak boş zaman tutumlarına ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, yetişkinlerin duyuşsal, bilişsel ve toplam ölçek puanlarının genç yetişkinlere göre daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte genç yetişkinlerin de davranışsal boyuta ait ortalama puanlarının yetişkinlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olmamasının nedeni, davranışsal boyutta genç yetişkinlik dönemindeki sporcuların engellerini kabul etmeleri, hayata tutunmaları, ruhsal ve terapötik açıdan gelişime ve değişime açık olmaları ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra fiziksel aktivite yapmalarının ve herhangi bir spor branşı ile ilgilenmelerinin olumlu etkilerinin boş zaman tutumlarına da etki ettiği düşünülebilir. Bilişsel ve duyuşsal boyutta ortaya çıkan farklılık ise yetişkinlik dönemindeki işitme engelli sporcuların küçük yaşta eğitime başlamaları, kapsayıcı eğitimden faydalanmaları ve ebeveynlerinin bilinçli olmaları ile ilişkilendirilebilir. Özellikle her bir sporcunun kendini ifade edebilmesi, özgüvenli olmaları da bu durumun yansıtıcı bir boyutu olarak ortaya konabilir. Kaya ve Sarı (2018) da, bu görüşü destekleyici nitelikte bireylerin ileriki yaşlardaki davranış ve tutumlarının çocukken yaşadığı deneyimler ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde Pala ve ark., (2015) tarafından futbol tenisi sporcularına yönelik yapılan çalışmada da yaş değişkenine göre boş zaman aktivitelerine yönelik tutumlarda anlamlı bir farklılık görülmediği bildirilmiştir. Araştırma bulgusundan farklı olarak ise Erkan ve ark., (2022) özel gereksinimli bireye sahip ailelerin bilişsel boyut açısından boş zaman tutumlarının yaşa göre farklılık gösterdiğini ifade etmişlerdir.

Benzer şekilde katılımcıların cinsiyet değişkenine göre boş zaman tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 3). Fakat ortalama puanlar incelendiğinde, işitme engelli erkek sporcuların boş zaman tutumlarının kadın sporculardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kaya'nın (2016) engelli bireylerin boş zaman tutumlarına yönelik ve sportif rekreasyon alanlarının engellilere uygunluk düzeylerine yönelik yapmış olduğu çalışma, bu araştırma bulgusunu destekleyici niteliktedir. Yine Deng ve ark., (2005) tarafından Kanada'da

yaşayan Çinliler ve İngilizlerin boş zaman tutumlarını karşılaştıran araştırmada, İngilizler ve Çinlilerin boş zaman tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Kanada'nın gelişmiş bir ülke statüsünde yer alması, Çin'in etkinliklere önem vermesi ya da İngiltere'nin ekonomi olarak küresel çapta gelişen ülkeler arasında yer alması ile benimsemiş oldukları boş zaman ekolleri arasında paralellik olabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle, küçük yaştan itibaren boş zaman etkinliklerine önem veren ülkelerin boş zaman tutumlarında, cinsiyete göre bir farklılık görülmemesi olağan bir sonuç olarak karşılanabilir. Araştırma bulgusundan farklı olarak, Fişekçioğlu ve Özsarı (2017) ise yaptıkları çalışmada, zihinsel engelli bireylerin boş zaman tutumlarının cinsiyete göre farklılaştığını bildirmişlerdir.

Aylık gelir düzeylerine göre, duyuşsal alt boyut kapsamında 18.501,00 tl ve üzerinde aylık gelire sahip işitme engelli sporcuların boş zaman aktiviteleri ile daha fazla meşgul olduğu ve zamanlarının çok hızlı geçtiği, boş zaman aktivitelerinden keyif ve haz duydukları tespit edilmiştir. Boş zaman aktivitelerine değer verdikleri için kendilerini daha iyi hissettikleri, bu aktivitelerin sporcuların kendileri ile baş başa kalmalarına olanak tanıdığı ve bu nedenle zamanlarının boşa geçmediğini hissettikleri belirlenmiştir. Davranışsal alt boyut açısından asgari ücret ve altında aylık gelire sahip olan işitme engelli sporcuların boş zaman aktivitelerine katılım göstermek için neredeyse zaman yarattıkları, maddi durumları elverişli olsa daha fazla ve yeni boş zaman aktivitelerine katılım göstermek istedikleri bulunmuştur. Bunun yanı sıra eğitsel ve ön hazırlık niteliğinde de boş zaman için vakit oluşturabilecekleri, boş zaman aktivitelerine yönelik araç-gereç için maddi gelir kaynaklarını kullanabilecekleri ve mümkün olsa boş zaman alanlarına yakın bir bölgede yaşamak istedikleri görülmüştür (Tablo 4). Bu bulguyla paralel şekilde Dinç'in (2019) çalışmasında da, masabaşı çalışanlarının zamanları ve paraları yetse daha yeni boş zaman aktivitelerine katılabilecekleri tespit edilmiştir. Toplam ölçek puanlarına göre ise 8.507,00-13.500,00 tl gelire sahip olan işitme engelli sporcuların boş zaman tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Arguz ve Erdoğan (2021) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılan çalışmada, orta gelire sahip olan öğrencilerin boş zaman tutumlarının ve boş zaman motivasyonlarının olumsuz yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların işitme kaybı dereceleri açısından boş zaman tutumlarında anlamlı bir farklılık görülme de ortalama puanlar incelendiğinde, 16-25 dB çok hafif düzeyde işitme kaybı olan sporcuların boş zaman tutumlarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca araştırma bulgusuna göre, 16-25 dB çok hafif düzeyde işitme kaybı olan sporculardan sonra en yüksek tutum puanına sahip olanların 91 dB ve üzeri yani çok ileri düzeyde işitme kaybı olan sporcular olması dikkat çekmiştir (Tablo 5). Dolayısıyla işitme kaybı dereceleri

farketmeksizin olanaklar ve şartlar sağlandığında, bireylerin boş zaman aktivitelerine yönelme isteğinde oldukları görüşüne ulaşılmıştır. Zajadacz (2011) tarafından yapılan çalışmada, özellikle sağır bireylere yönelik geniş bir yelpazede boş zaman etkinliklerinin yaratılmasının bir ihtiyaç olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu araştırma bulgusundan farklı olarak Zmélková ve Kurková (2021) da boş zaman etkinlikleri açısından, işitme kaybı olan öğrencilerin boş zamanlarını önemli ölçüde televizyon izleyerek geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

SONUÇ

Sonuç olarak araştırmaya katılan işitme engelli sporcuların “yaş, cinsiyet ve işitme kaybı dereceleri”ne göre boş zaman tutumlarında bir farklılık görülmezken; aylık gelir düzeyleri açısından boş zaman tutumlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Aynı zamanda, katılımcıların ortalama puanları ele alındığında da, boş zaman tutumlarının yüksek düzeyde olduğu kaydedilmiştir.

Öneriler

Bu araştırma, Ankara ilinde ikamet eden ve en az bir spor branşında lisanslı olan işitme engelli sporcularla sınırlandırılmıştır. Gelecek çalışmalarda farklı illerdeki sporcuların ele alınması, spor branşlarının dikkate alınması ve tercih edilen boş zaman aktivitelerinin değerlendirilmesi önerilebilir. Bununla birlikte sedanter ve sporcuların boş zaman tutumlarının karşılaştırmalı analizi yapılarak yapılan boş zaman etkinliklerinin olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Just as leisure contributes to the development of normal individuals, it also allows special individuals to be physically, psychologically, and therapeutically supported. For hearing-impaired individuals, leisure attitudes are essential in eliminating hearing deficiency, increasing the quality of life and ensuring social integration, improving communication and social skills, and developing feelings such as self-confidence and self-esteem. In many of the researches, the importance of exercises, physical activity, movement training, or leisure activities for the prevention or minimization of balance and coordination disorders and the development of basic motoric skills, especially in hearing-impaired children, is emphasized (Karakoç and Karahüseyinoğlu, 2019; Yıldız and Gürsel, 2008). Although there are various researches on leisure attitudes in the literature (Binbaşoğlu and Tuna, 2014; Kaya and Sarı, 2018; Korkutata and Özavci, 2022; Pala et al., 2015), there is no research examining the leisure attitudes of hearing-impaired athletes. In this sense, it was important to

address the leisure attitudes of hearing-impaired athletes interested in at least one sports branch who participate in physical activity or recreational activities and to reveal the effect of the activities on hearing-impaired individuals. Therefore, the study aimed to examine the leisure attitudes of hearing-impaired individuals regarding some variables (age, gender, monthly income level, and degrees of hearing loss).

Method: The study adopted a general screening model from quantitative research methods. The research group consisted of hearing-impaired individuals between 18 and 60 with a license in at least one sports branch in January 2023. They continue their daily life by doing physical and recreational activities. In this context, 129 hearing-impaired athletes, 66 women and 63 men aged 18-60, who received training in institutions with courses and training programs for hearing-impaired individuals in Ankara, participated in the research voluntarily. In addition, in terms of the monthly income level variable, within the scope of January 2023 data, variable ranges were determined by considering the minimum wage as 8.506 Turkish lira (tl) 80 penny. As a data collection tool, the "Personal Information Form" developed by the researchers and the "Leisure Attitude Scale," which was adapted to Turkish by Akgül and Gürbüz (2011) and made valid and reliable, were used. The data analysis used frequency and percentage from descriptive statistics in determining the demographic characteristics of hearing-impaired athletes; Analysis of variance (one-way ANOVA, independent sample t-test) was applied to compare the mean scores for leisure attitudes in unrelated measures. LSD test was used to determine which groups had a significant difference.

Results: Within the scope of the data obtained, there was no significant difference according to the age, gender, and hearing levels of the hearing-impaired athletes participating in the study. However, when the average leisure score was examined, it was observed that the leisure attitudes of adult athletes were higher than young adults in the affective and cognitive sub-dimensions and the scale's total score. When the monthly income levels of hearing-impaired athletes were examined, a significant difference was seen in the affective and behavioral sub-dimensions and total scale scores.

Discussion and Conclusion: The reason why there is no significant difference in terms of age variable can be explained by the fact that athletes in young adulthood accept their disabilities in the behavioral dimension, hold on to life, and are open to development and change spiritually and therapeutically. In the study conducted by Pala et al., (2015) for football-tennis athletes, it was reported that there was no significant difference in attitudes

towards leisure activities according to age variable in parallel with this finding. No significant differences were found in the leisure attitudes of hearing-impaired athletes in the context of the gender variable. Accordingly, it was found that deaf male and female athletes have equal attitudes regarding having fun and enjoyment, believing in leisure activities, finding them useful for society, and participating in leisure activities. Similarly, Deng et al. (2005), in their research comparing the leisure attitudes of Chinese living in Canada and British living in Canada, did not find any difference in the three sub-dimensions of British and Chinese leisure attitudes by gender. It has been determined that hearing-impaired athletes with a monthly income of 18.501,00 tl and above in terms of emotional sub-size enjoy dealing with leisure activities, find this situation valuable, and are happy. Regarding the behavioral dimension, it has been determined that hearing-impaired athletes with a minimum wage and below are more directed towards leisure activities and, if possible, can spend more time on them. In support of this finding, the study by Dinç (2019) found that desk workers could participate in newer leisure activities if they had the time and money. In addition, according to the total scale scores, it was noted that athletes with a monthly income level of 8.507,00-13.500,00 tl exhibited higher attitudes. No significant differences were found according to the degrees of hearing loss. However, when the average scores were examined, it was observed that the leisure time attitudes of athletes with very mild hearing loss of 16-25 decibel (dB) were higher. Although there is no difference in the leisure attitudes of hearing impaired athletes according to age, gender, and hearing levels, a significant difference was found in the sensory and behavioral sub-dimensions and scale total scores according to monthly income levels. In addition, it has been noted that the leisure attitudes of hearing-impaired athletes are high. It is supported in studies that sports, physical activity, or recreational activities benefit individuals with normal development and private individuals. Therefore, it is seen that it is essential to increase this research. In future research, it may be recommended to examine the positive and negative effects of sports or leisure activities on disabled individuals. The leisure attitudes of different groups of people with disabilities can be compared, and mixed approaches can be utilized.

KAYNAKLAR

- Akgül BM, Gürbüz B. (2011). Boş zaman tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, XVI(1), 37-43.
- Akınoğlu B, Kocahan T. (2019). Stabilization training versus equilibrium training in karate athletes with deafness. *Journal of Exercise Rehabilitation*, 15(4), 576.

- Aral N, Gürsoy F. (2007). Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Argan M. (2007). Eğlence Pazarlaması. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Arguz İ, Erdoğan M. (2021). Üniversite öğrencilerinin rekreatif faaliyetlere yönelik tutumları ve boş zaman motivasyonlarının incelenmesi. Türk Spor Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-9.
- Atay M. (1999). İşitme Engelli Çocukların Eğitiminde Temel İlkeler. Ankara: Özgür Yayınları.
- Binbaşıoğlu H, Tuna H. (2014). Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarına yönelik tutumları: Doğu Anadolu Bölgesindeki MYO öğrencilerine yönelik bir araştırma. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5(2), 74-93.
- Can HC, Özdemir H, Bayrakdar A. (2020). Türkiye’de yaygın olmayan bir spor branşı: Netbol. Herkes için Spor ve Rekreasyon Dergisi, 2(1), 27-33.
- Chen S, Zhu X, Androzzi J, Nam YH. (2018). Evaluation of a concept –based physical education unit for energy balance education. Journal of Sport and Health Science, 7(3), 353-362.
- Çakır H, Çetin Ş, Baş A. (2013). İşitme engellilere yönelik dinamik web sayfasının geliştirilmesi. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 6(2), 1-9.
- Davis AC, Hoffman HJ. (2019). Hearing loss: rising prevalence and impact. Bull World Health Organ, 98(2), 148. doi: 10.2471/BLT.19.224683
- De Moor MHM, Beem AL, Stubbe JH, Boomsma DI, De Geus EJC. (2006). Regular exercise, anxiety, depression and personality: A Population-based study. Preventive Medicine, 42(4), 273-279.
- Deng J, Walker G, Swinnerton G. (2005). Leisure attitudes: A comparison between Chinese in Canada and Anglo-Canadians. Leisure/Loisir, 29(2), 239-273.
- Dinç H. (2019). Masabaşı çalışanlarının sağlık algılarının boş zaman tutum ve boş zaman katılımlarına göre değerlendirilmesi (Yayın No. 624306) [Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Dunn JM, Fait H. (1997). Special Physical Education: Adapted, Individualized (8. baskı). Iowa Dubuque Brown & Benchmark.

- Dünya Sağlık Örgütü. (2011). Dünya engellilik raporu: Yönetici özeti. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.engellilerkonfederasyonu.org.tr/wp-content/uploads/2020/04/D%C3%BCnya-Engellilik-Raporu-2011.pdf erişim: 7.7.2023.
- Eichsteadt CB, Lavay BW. (1995). Physical Activity for Individuals with Mental Retardation Campaign. Illinois.
- Ekşioğlu, N. (1999). Okul öncesi 5-6 yaş ve okul dönemi 10-11 yaş normal işiten çocukların işitme engelli çocuklar ve işitme cihazları hakkındaki düşünceleri ve entegrasyonun etkileri. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 24(2), 66-72.
- Erkan M, Koçak OG, Ilıkcan AB, Karanfil T. (2022, Ocak 20-21). Özel gereksinimli bireye sahip ailelerinin yaşadıkları sorunların boş zaman tutumlarına ve rekreatif aktivitelere olan katılımlarına etkisi [Konferans sunumu]. Future Trends in Leisure & Recreation Congress: Digital Recreation, Ankara. [https://hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/ftlrc21\(tr-TR\)/ftlrc22-2%20ozet%20metin%20bildiri%20kitabi.pdf](https://hacibayram.edu.tr/api/files/1/Hac%C4%B1bayram%20AHBV/ftlrc21(tr-TR)/ftlrc22-2%20ozet%20metin%20bildiri%20kitabi.pdf) erişim: 13.06.2023.
- Fişekçioğlu İB, Özseri A. (2017). Leisure time management and the attitudes of disabled athletes. International Journal of Science Culture and Sport, 5(4), 302-318. doi: 10.14486/IntJSCS694
- Godbey G. (1990). Leisure in Your Life: An Exploration (3. baskı). Pennsylvania, Venture Publishing, Inc. State College.
- Gülünay Yİ, Kayışoğlu N, İlhan L. (2019). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(2), 626-639.
- Hallahan DP, Kauffman JM. (2000). Exceptional Children: Introduction to Special Education (8. baskı). Boston, U.S.A., Allyn and Bacon.
- İlhan EL, Kırımoğlu H, Öz AŞ. (2012). Evaluation of social skill levels of the hearing-impaired football players. Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement and Health, XII(2), 151-158.
- Kando TM. (1975). Leisure and Popular Culture in Transition. Saint Louis, The C. V. Mosby Company.

- Karakoç Ö, Karahüseyinoğlu MF. (2019). İşitme engelli judoculararda sekiz haftalık denge ve koordinasyon antrenmanlarının denge performansına etkileri. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 5(19), 899-908. doi: 10.31576/smryj.293
- Karaküçük, S. (2019). *Boş Zaman Rekreasyon ve İslamiyet*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasar N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya E. (2016). Engelli bireylerin rekreatif faaliyetlere ilişkin tutumları ve sportif rekreasyon alanlarının engellilere uygunluk düzeylerinin incelenmesi (Yayın No. 431345) [Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya E, Sarı İ. (2018). Bedensel ve görme engelli bireylerin çeşitli değişkenler açısından boş zaman tutumlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4), 19-31. doi: 10.31680/gaunjss.449975
- Korkutata A, Özavci R. (2022). Kamu ve özel sektörde çalışan personelin boş zaman tutumlarının incelenmesi. *Turur Turizm ve Araştırma Dergisi*, 11(2), 158-176.
- Özsoy, Y. (1985). *İşitme Engellilerin Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özşaker, M. (2012). Gençlerin serbest zaman aktivitelerine katılmama nedenleri üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 14(1), 126-131.
- Pala A, Biner M, Öncen S, Kargün M. (2015). Futboltenisi sporcularının boş zaman aktivitelerine yönelik tutumların incelenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences - IJSETS*, 1(2), 77-82 . doi: 10.18826/ijsets.68003
- Ragheb MG, Beard JG. (1982). Measuring leisure attitude. *Journal of Leisure Research*, 14(2), 155-167.
- Tabachnick B, Fidell L. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6. baskı). New Jersey, Sage Publications, Thousand Oaks.
- Teaff JD, Ernst NW, Ernst M. (1975, Ekim 26-30). Elderly leisure attitude schedule [Konferans sunumu]. 28th Annual Meeting of the Gerontological Society, Louisville, Kentucky.
- Torkildsen, G. (1999). *Leisure and Recreation Management*. London, Spon Press.
- Yıldız E, Gürsel F. (2008). İşitme engeli olan çocuklarda hareket eğitim modeli ile yer değiştirme hareketlerinin işlenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(2), 111-124.

World Health Assembly. (2017, 31 Mayıs). Resolution on prevention of deafness and hearing loss. In Resolutions and decisions, annexes. Geneva. http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA70/A70_R13-en.pdf erişim: 27.07.2023.

World Health Organization. (2018). Sağırılık ve işitme kaybı. <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/deafness-and-hearing-loss> erişim: 13.06.2023.

Zajadacz, A. (2011). Attitudes to social integration of deaf and hearing people during leisure time in Poland. J. Wyrzykowski ve J. Marak, (Eds.). In Tourism role in the regional economy. social, health-related, economic andspatial conditions of disabled people's tourism development (s. 310-327). Wrocław: Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu.

Změlíková A, Kurková P. (2021). Physical education and leisure time activities among pupils with and without hearing loss. *Teoriã ta Metodika Fizičnogo Vihovannã*, 21(2), 167-172. doi: 10.17309/tmfv.2021.2.10

